

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ČÍSLO 5.

ROČNÍK XVII.

KVĚTEN 1936

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktoři: Brig. generál Mikuláš Doležal a podplukovník gšt. František Pohunek.

Podplukovník pěch. František Trutnovský:

Velitelská metoda a technika.

Organisace velení a práce u velitelství vyšších jednotek.

Úlohou velení je rozhodovat, organisovat a řídit operace. Tyto činnosti souvisí mezi sebou tak těsně, že je nutné, aby byly konány jen jedním velitelem; jinak nelze je uvést v soulad a zajistit jednotu operace. Dělit se o práva a odpovědnost se neshoduje s pojmem autority.

Ale práce spojená s tímto úkolem je u vyšších jednotek tak obsáhlá a různorodá, že není fyzicky možné, aby ji zastal velitel sám. Proto mu byl na pomoc přidělen štáb, velitelé zbraní a přednostové služeb, kteří dohromady tvoří velitelství (stan) vyšší jednotky.

Je nutné dobře si ujasnit úkoly těchto různých orgánů u velitelství vyšší jednotky, neboť účelná organisace práce, stanovená předpisy, má podstatný vliv zejména na rychlost operací. Je-li u velitelství práce účelně rozdělena a zajištěna těsná spolupráce, vyplývající ze vzájemné důvěry, velí se hladce a úspěšně.

Velitel, štáb a velitelé zbraní se zabývají ve válce tímž druhem problému, ale jejich práce o společném díle má různý význam. Veliteli náleží uvažovat, rozhodovat a řídit. Štábu přísluší připravovat prvky nebo i návrhy k rozhodnutí a pak vyjádřit rozhodnutí velitele. Úkolem velitelů zbraní je dávat návrhy na podrobnou organisaci pojatého manévru a zajistit jeho provedení.

U vyšší jednotky, jejíž velitel je hoden toho jména, t. j. stará se a rozhoduje jen o důležitých věcech, v níž štáb není odsouzen jen na úlohu pisařů a velitelé zbraní na pouhé vykonavatele, ale v níž jsou považováni za inteligentní spolupracovníky, bude práce v boji všeobecně organisována takto:

I. Příprava prvků k rozhodnutí.

Náčelník štábu, který dostane rozkaz od velitele vyšší jednotky, prostuduje si daný úkol (meze iniciativy) a dá přednostům oddělení štábu, velitelům zbraní a služeb potřebné směrnice k přípravě všech prvků situace pro rozhodnutí velitele.

2. oddělení štábu připraví podle hlášení podřízených velitelů a zpravodajských orgánů mapu zpráv o nepříteli a terénu, závěr o minulé situaci a činnosti nepřítel v danou dobu, pak možné situace, druhy a způsoby činnosti (manévru) nepřítel v budoucnu, t. j. v době zahájení operace.

3. oddělení připraví mapu s taktickou situací vlastní jednotky, vyznačí na ní v určeném pásmu činnosti možná bojiště, zhodnotí jejich význam a vhodnost pro určený nebo možný druh činnosti a v dohodě s veliteli zbraní učiní závěr o možnostech vlastní jednotky vzhledem k její morální, fyzické a technické zdatnosti a vlastnostem terénu pro nařízený nebo možný druh činnosti; konečně vypočte dobu zbývající nebo potřebnou k přípravě a z tohoto vyvodí nutnost přípravných opatření.

4. oddělení připraví taktickou i materiální situaci služeb a jejich možnosti.

Jde tu tedy v podstatě o nejpůlnější a nejpřesnější ujasnění (rozbor) a doplnění (předpoklady) jednotlivých složek dané situace a pak zejména o zhodnocení každé z nich vzhledem k úkolu ve formě dílčích závěrů, jež jsou veliteli vyšší jednotky podkladem pro závěrečná srovnávání při řešení různých složek manévru a jeho zajištění.

Někdy, přejeli-li si toho velitel, předkládá náčelník štábu a velitelé zbraní nejen výsledky studia prvků situace, ale návrhy na možná řešení, o nichž velitel rozhodne s konečnou platností.

Nelze popírat, že tyto dílčí závěry nebo i návrhy na řešení budou mít značný vliv na rozhodnutí velitele, a proto má velitel právo sám si každý závěr přezkoušet, obzvláště co se týče situace a možnosti nepřítel. Se strany štábu jde tu o otázku cti a svědomitosti, neboť nejde jen o velitele, ale i o podřízené jednotky.

II. Rozhodnutí.

Když náčelník štábu oznámil manévr vyššího velitele, zvláštní úkol vlastní jednotky a sousedů, definuje veliteli jednak meze jeho iniciativy (o čem se má rozhodnout), jednak vlastní a nepřátelské možnosti. Velitel vyšší jednotky uvažuje pak o různých manévrech a o jejich zajištění nebo rozhoduje o předložených návrzích za přítomnosti náčelníka štábu a event. velitelů zbraní tak, že nejprve rozhodne vzhledem k danému úkolu, na kterém z možných předpokladů o manévru nepřítel bude s počátku vlastní manévr přizpůsoben, pak, jak a kým jej chce zajistit proti nepříteli, jaké zprávy potřebuje vzhledem k přijatému manévru, k jeho zajištění a k možnostem nepřítel, aby mohl vše přizpůsobit anebo změnit podle skutečné (zajištěné) situace za boje a učinit další rozhodnutí; pak, kdy a kam mají být zprávy dodány (styk a spojení) — opatření pro řízení boje.

V tomto rozhodnutí velitele jsou často ještě zahrnuty směrnice pro přípravu (umístění) a provedení počáteční operace, t. j. úkoly různých jednotek a zbraní, týkající se provedení počátečního manévru, aby byla zajištěna spolupráce. Směrnice pro organizaci vyhledávání zpráv, spojení a zásobování vydá obyčejně náčelník štábu sám.

Jestliže závěrečná úvaha a rozhodnutí náleží jen veliteli, přece má přítomný náčelník štábu a velitelé zbraní povinnost upozornit velitele na eventuální nedopatření, a třeba-li, předložit mu vlastní návrhy na řešení a hájit je, dokud se velitel nerozhodne. To nepřekáží veliteli, aby si vždy uchoval právo rozhodovat, svou odpovědnost, a jak řekl Moltke, „větší

zásluhu o vítězství". Vliv štábu a velitelů zbraní bude tím větší, čím více bude důvěry s jedné strany a oddanosti s druhé, zkrátka čím těsnější bude spolupráce, což je ideálem.

III. Organizace přípravy a provedení.

Jakmile učiní velitel rozhodnutí, začne ihned práce štábu, velitelů zbraní a přednostů služeb, týkající se přesné a podrobné přípravy (organizace) a provedení počátečního údobí operace, která bude vyjádřena ve formě přípravných, zvláštních a všeobecných rozkazů.

Přednosta operačního oddělení organizuje podle směrnic velitele divise za spolupráce s veliteli zbraní přípravu a provedení počátečního manévru a jeho zajištění pěchotou, dělostřelectvem, letectvem, jezdecktvem a ženijním vojskem a vypracuje (shromáždí návrhy velitelů zbraní) příslušné rozkazy.

Přednosta 2. oddělení organizuje podle směrnic náčelníka štábu vyhledávání zpráv za spolupráce s veliteli příslušných orgánů zpravodajských a připraví potřebné rozkazy.

Přednosta pro styk a spojení vypracuje podle směrnic náčelníka štábu rozkaz pro spojení.

Přednosta 4. oddělení organizuje s přednosty služeb zásobování a evakuaci a rediguje příslušné rozkazy.

Velitelé zbraní a služeb, kteří pracují spolu se štábem, připravují nejen příspěvky do všeobecného operačního rozkazu, ale i rozkazy pro své zbraně a služby, doplněné zvláště po stránce technického provedení.

Vypracované příspěvky štábu a velitelů zbraní shromažďuje náčelník štábu, který je přezkouší, předloží jako návrh veliteli vyšší jednotky k schválení a k podpisu. Tím okamžikem přejímá velitel plnou odpovědnost i za přípravu a provedení počáteční operace. Podepsané rozkazy se pak zařadí celé a ve výtahu do všeobecného operačního rozkazu, který se postoupí k rozmnožení. Dodání rozkazů obstarává přednosta pro spojení, který disponuje jako velitel spojovací ústředny všemi potřebnými pojítky.

Při zpracování jednotlivých odstavců rozkazu třeba hned zdůraznit zejména nutnost spolupráce mezi 2. a 3. oddělením pro zpravodajskou činnost, zvláště úkoly letectva a jezdeckta, a pak mezi 3. a 4. oddělením pro řízení cirkulace. Nikdy se nesmí zapomínat na spolupráci štábu s veliteli zbraní a služeb, zvláště s velitelem dělostřelectva a letectva.

Vydané rozkazy obsahují přesná a podrobná nařízení jen pro první údobí operace a směrnice pro další údobí. Vždy ponechávají větší nebo menší volnost podřízeným velitelům v provádění. Přemrštěná a nevhodná centralisace (podrobnost rozkazů) zpožďuje provedení. Potlačuje iniciativu a chuť k odpovědnosti podřízených velitelů a vede rychle k deprimujícímu formalismu. Mnoho se dá vyřídit osobním stykem mezi veliteli. Nejdůležitější je, aby vypracované rozkazy včas byly dodány k provedení; proto se obvykle vydávají postupně, jakmile jsou hotovy, a všeobecný operační rozkaz se vydá na konec jako potvrzení.

IV. Řízení boje.

Jakmile byly rozkazy k přípravě a provedení rozeslány, je třeba obrátit pozornost na jejich včasné a správné provedení. Velitel vyšší jednotky sleduje a kontroluje sám provedení důležitých taktických příprav operace; štáb sleduje a zpravuje velitele jen o provádění podřadných

technických nařízení. Styk velitele divise a štábů s podřízenými nemůže nikdy být dost častý. Předně je třeba často se přesvědčit o morální a materiální situaci vojska, o jeho žádostech a umět jim včas vyhovět. Pak pomáhat vojsku při provádění rozkazů a přesvědčit se o tom, že je lze provést, aniž by se zasahovalo do pravomoci velitelů a detailů provádění.

Jakmile byla operace podle vydaných rozkazů spuštěna, musí být všechna pozornost obrácena na její řízení a vedení, t. j. na přizpůsobení předem stanoveného manévru a jeho zajištění skutečné situaci a činnosti nepřátelské, situaci a výsledkům dosaženým vlastními jednotkami. To vyžaduje, aby velitel vyšší jednotky byl vždy na místě, kde má spolehlivé spojení s podřízenými a včas může dostat potřebné zprávy o situaci. Je doprovázen užším štábem: náčelníkem štábu, přednostou 2. a 3. oddělení, veliteli zbraní nebo jejich styčnými orgány. Rozdělení a způsob práce je týž jako při počátečním rozhodnutí; štáb připravuje prvky situace a závěry z nich, velitel vyšší jednotky o nich uvažuje a diktuje rozhodnutí náčelníku štábu, štáb s veliteli zbraní organisují provedení, redigují zvláštní rozkazy; přednosta spojení dodává je podřízeným a sleduje jejich provedení.

Závěr.

Toto rozdělení a způsob práce v praxi obsahující: přípravu (rozbor) prvků k úvaze štábem, jejich souhrnné a vzájemné srovnávání a stanovení hlavních složek manévru a jeho zajištění velitelem, podrobná příprava a organisace provedení počátečního manévru štábem a veliteli zbraní musí být i základní směrnici pro methodický postup při cvičeních. Je nutno hned od počátku při každém cvičení na mapě a v terénu si přesně rozdělit úkoly velitele, štábu a zbraní, znát odlišný způsob a význam jejich práce a žádat od každého jen to, co mu přísluší. Je třeba učit se pracovat tak, jak tomu bude ve skutečnosti. Zejména je nutné oddělit práci štábu a velitele, postupně se rozhodovat o různých složkách, t. j. činit postupné závěry při vypracování rozhodnutí, jež se týká vždy jen hlavních složek boje, a ponechat štábům a velitelům zbraní iniciativu v organisaci počáteční operace, a ne nekonečnými rozborů propletenými neukončenými závěry a pak požadováním t. zv. školních rozhodnutí, obsahujících ustanovení, která patří štábu (technické provedení), zavádět chaos do velitelské metody a organisace práce u velitelství vyšších jednotek.

Podrobný rozbor prvků k pochopení situace a úkolu a příprava jich k rozhodnutí.

Žádný velitel nevede válku sám, není osamocen v prostoru a čase, je součástí celku, s nímž je vždy více méně v těsném spojení. Proto každý velitel dostane od nadřízeného velitele rozkaz, který v podstatě vždy obsahuje:

1. všeobecnou situaci, t. j. všeobecnou situaci (zprávy a předpoklady o nepříteli a o vlastních jednotkách), úkol nadřízené jednotky a manévru zamýšlený jejím velitelem;

2. zvláštní orientaci pro svou jednotku, jež bude obsahovati:

- a) zvláštní situaci jednotky, t. j. její místo v celkové soustavě vyšší jednotky;
- b) zvláštní úkol jednotky, který určuje vždy hlavní činnost jednotky pro uskutečnění manévru vyšší jednotky (hlavní úkol) a často

pomocnou (vedlejší) činnost jednotky v prospěch sousedních jednotek a zbraní vpředu, na bocích a vzadu (pomocný nebo vedlejší úkol);

3. zvláštní situaci, místo a úkol jednotek a zbraní vpředu, na bocích a vzadu a event. jejich pomocné úkoly v prospěch vlastní jednotky.

Tímto rozkazem je úplně definován rámec, v němž se bude více méně uplatňovat iniciativa velitele jednotky, který rozkaz dostal; jeho složky (prvky) budou mít podstatný vliv na uspořádání činnosti jeho podřízených jednotek. Proto je třeba, aby si je dobře uvědomil, podle potřeby doplnil a zhodnotil jejich význam, aby se vžil do situace a mohl se pak účelně a rychle rozhodnout.

Tuto předběžnou přípravu prvků k rozhodnutí provádí v poli, jak jsme slyšeli, štáb. Při školních cvičeních je předmětem domácí přípravy, takže při cvičení ve škole se začne obvykle již se závěrem z rozboru každého prvku, t. j. zopakuje se jen všeobecná situace a manévry vyššího velitele, zvláštní úkol vlastní jednotky a sousedů, a definuje se zvláštní situace a možnosti nepřítele a vlastní jednotky, aby se co nejdříve mohlo přikročit k vlastnímu předmětu cvičení, t. j. k rozhodnutí velitele, k přípravě a provedení počáteční operace štábem a veliteli zbraní.

Rozbor těchto prvků, končící zvláštní závěry, jest jen prostředkem, přípravou k tvůrčí práci velitelské, t. j. rozhodnutí; jinak by neměl smyslu. Provádí se vždy stejným způsobem v tomto pořadí:

1. Dojem o nepříteli a manévry velitele vyšší jednotky — zvláštní úkol vlastní jednotky a sousedů.

Nejprve je třeba si vyznačit na mapě a dobře se vžít ve všeobecný rámec operace, t. j. uvědomit si dojem o nepříteli, který si učinil velitel vyšší jednotky, a manévry, pro který se vzhledem k němu rozhodl, aby splnil daný úkol. Z myšlenky manévru vyššího velitele přímo vyplývá účel a druh zvláštní činnosti vlastní jednotky a sousedů, t. j. odůvodňuje se, proč se nařízená činnost zahajuje, vede a ukončuje; jím se přesně určuje význam určené činnosti pro splnění úkolu vyšší jednotky a sousedů a tím i meze její intensity. To vše přispívá nejen k lepšímu pochopení vlastního úkolu, ale dovoluje podřízenému veliteli vždy účelně a vhodně se rozhodovat, když se předpoklad o nepříteli neuskutečňuje nebo když byl nařízený úkol skončen.

Na studium tohoto všeobecného rámce operace se obvykle zapomíná nebo se nedoceňuje jeho význam pro rozhodnutí velitele, ač vlastně je nejdůležitějším podkladem celého rozhodnutí; zvláštní úkol vlastní jednotky a sousedů, na nějž se neprávem při rozboru vrháme nejdříve, jest jen jeho logickým důsledkem (provedením) a dá se vždy z manévru velitele vyvodit.

Teprve když jsme si tímto způsobem odůvodnili (ujasnili) zvláštní úkol vlastní jednotky a sousedů a pochopili jeho účel, můžeme přistoupit k rozboru jednotlivých složek úkolu, abychom si je dobře vštípili v paměť a vymezili si z něho meze vlastní iniciativy pro určení manévru, které se mění podle toho, jak je úkol dán.

Nejde tu o úvahy, zda daný úkol je proveditelný nebo zda by nebylo lepší vzhledem k místní situaci jej pozměnit. Úkol daný vyšším velitelem kategoriicky zavazuje podřízené velitele vždy v tom smyslu, že si musí silami zajistit úspěch zvláště v určeném směru a zmocnit se cílů nebo udržet postavení, jež jim byla určena, ať se děje cokoliv, neboť jinak by

se nemohl uskutečnit zamýšlený manévř vyššího velitele, mající určitý účel, a úspěch vlastní jednotky by byl pro celkový manévř bez významu. Nutnost splnění úkolu nesmí nikdy ustoupit kultu iniciativy, chápané jako nekázeň, jež se může podařit, jak tomu bylo zejména na počátku války u Němců, jejichž velitelé manévřovali podle své vůle bez zřetele na celek. Musí tu být soulad mezi velitelem, který určuje úkol a vykonavatelem, který má volnost ve volbě způsobu manévřu s tou podmínkou, že bude stanovený úkol v žádoucí době splněn.

Je tedy úkol další prvek, který má podstatný vliv na volbu manévřu; se zřetelem k němu rozbíráme všechny ostatní prvky situace, a proto si vyznačujeme a ujasňujeme jeho složky pro rozhodnutí nejdříve.

Jsou to: druh činnosti, její časové a prostorové rozpětí:

a) **Druh činnosti:** útočný neb obranný boj a stupeň její intenzity v různých údobích usměřňuje celkovou činnost jednotky v různé době, kterou má zachovávat pro splnění pojatého manévřu, a tím se určuje i význam jejího úkolu v celku. Vyplývá z účelu manévřu, z vzájemného poměru sil v dané době a z terénu. Je obvyčejně v úkolu přesně stanovena, aspoň pro počátek operace, takže se podřízený velitel o ní zpravidla nerozhoduje, ale během boje často bude nucen dočasně přizpůsobit ji nastalé situaci. Má podstatný vliv na celkové rozdělení sil do hloubky a na jejich uspořádání.

b) **Časové podmínky** (trvání činnosti) určují velikost úsilí jednotky v boji, způsob jejího manévřu a členění sil do hloubky (zálohy). Jsou vymezeny v úkolu buď přesně tím, že se stanoví hodina počátku neb ukončení činnosti, nebo povšechně tím, že se určí situační podmínky, za jakých může být činnost zahájena nebo přerušena se zřetelem k pohotovosti vlastních sil, činnosti sousedů nebo nepřítelů. Doba trvání činnosti se vyvozuje ze vzdálenosti cíle, z poměru velikosti sil a překážek (terén a nepřítel) a z výkonnosti vlastních sil (z počtu a délky zástávek).

c) **Prostorové podmínky** činnosti do šířky jsou vymezeny směrem a pásmem a do hloubky východištěm a cílem.

Směr určuje jednak místo nebo několik míst za sebou, jichž dosažení, dobytí nebo udržení je pro splnění úkolu nejdůležitější, a poskytuje možnost dalšího využití; zároveň jsou to místa, v nichž podřízené jednotky mohou uplatnit svou výkonnost za nejmenších ztrát. Jím se všeobecně vymezují cesty za pohybu, místa hlavního úsilí činnosti jednotek za boje a tím těžiště jejich sil a palby (soustředění prostředků). Je pro velitele, který rozkaz dává, důležitým prostředkem, jímž rozděluje celkové úsilí na dílčí úsilí jednotek, jímž zajišťuje spolupráci mezi nimi v prostoru do šířky a usměřňuje jejich sestavu. Pro podřízené velitele pak je směr vůdčí myšlenkou v tom smyslu, že musí uspořádat činnost svých jednotek tak, aby míst směrem určených bylo co nejdříve dosaženo nebo aby byla co nejdéle udržena, avšak ponechává jim určitou volnost ve způsobu jich dosažení, t. j. v přizpůsobení směrů úsilí jeho zvláštní situaci.

Pásmo činnosti doplňuje směr tím, že přesně vymezuje jednotlivé cesty, po nichž se může pohybovat, a prostor, který má střežit anebo zajišťovat, aby bylo zmenšeno nebezpečí překvapení. Bude s užitekem určeno, když je nedostatek cest anebo když je střetnutí s nepřítelem pravděpodobné. Za boje přesně vymezuje prostor do šířky, jehož se máme zmocnit anebo který máme udržet, a prostor, kterým disponuje jed-

notka k umístění a činnosti svých prostředků. Tím se zároveň určuje velikost úsilí i členění sil do šířky a do hloubky. Proto jeho určení v boji je pravidlem. Ale pásmo samo o sobě ponechává jednotce volnost ve způsobu užití sil, a proto se spojuje s určením směru vždy, když je široké a prostředky nedostačující.

Cíl určuje jednak prostor anebo prostory vedle sebe, kterých má jednotka dosíci, dobýt anebo které má udržet, aby se dostavil žádoucí účel (účinek), jednak prostor nebo prostory, na nichž je nutné nebo výhodné, vzhledem k velikosti odporu nebo k jeho nebezpečí, soustředit a uspořádat síly k dalšímu boji a tím jistě a za nejlepších podmínek splnit úkol.

Je tedy pro velitele, který rozkaz dává, prostředkem, jímž jednak rozděluje celkovou činnost jednotek na části a zároveň vymezuje jejich velikost do hloubky (posloupnost), jednak předem zajišťuje spolupráci mezi jednotkami nebo si vyhradzuje možnost ji uspořádat v prostoru a v čase.

Každý cíl znamená v podstatě ukončení určité činnosti a zároveň vychodiště k zahájení další činnosti; zavazuje podřízené velitele v tom smyslu, že nesmějí činnost své jednotky přerušit (zastavit) dříve, dokud nebylo cíle dosaženo, a zahájit další činnost, t. j. překročit cíl (neb opustit postavení), dokud k tomu nedostane svolení nebo rozkazy. Určené cíle vyznačují tedy místa, kde se mají podřízené jednotky zastavit za boje a vykonat přípravy k dalšímu boji nebo vyčkat výsledků boje jiných jednotek. Jich určení vyplývá vždy z nějakého účelu a je vždy spojeno s delší nebo kratší zastávkou; není-li jí potřebí, je určení cíle zbytečné. Určit cíl a tvrdit, že na něm nemusí být zastávka, znamená plést pojem cíle s pojmem směru nebo průchodiště.

d) **Z á v ě r.** Když jsme pochopili účel a význam vlastního úkolu v celkové operaci, stanovili si meze jeho časového a prostorového rozpětí, je nutno seřadit si, je-li třeba, postupné práce, vyvodit si z jejich účelu, časových a prostorových mezí a důležitosti každé z nich pro splnění úkolu všeobecný ráz, t. j. jejich stupeň rychlosti a mocnosti, a stanovit si meze vlastní iniciativy, kterou připouští, a naléhavost přípravných opatření, jež musí ihned učinit bez dalších úvah.

Poměrná důležitost postupných operací pro splnění úkolu má podstatný vliv na logický postup našich úvah. Protože každá operace vyplývá z předcházející, která ji musí připravit, řešíme nejprve tu, která má největší vliv na splnění úkolu a podle přijatého řešení se tak rozhodujeme pro provedení operace podřadnější, třebaž časově naléhavější; pro redakci a vydání rozkazů je ovšem rozhodující časová naléhavost provedení!

Stupeň rychlosti a mocnosti operace má všeobecný vliv na rozdělení sil a těsnější nebo volnější uspořádání jejich úsilí za boje. Operace, která se vyznačuje o d v á ž n o s t í, při níž záleží především na rychlosti provedení, bude uspořádána nadřízeným velitelem volněji, t. j. podřízená jednotka dostane dlouhodobý úkol, vyznačený v prostoru jen směrem (pásmem) a konečným cílem značně vzdáleným. Velitel tento úkol provádějící bude mít značnou iniciativu v provedení; bude si sám volit postupné cíle a způsob manévru k jich zdolání v určeném směru bez zřetele na sousedy. Operace, která se vyznačuje o p a t r n o s t í, při níž záleží především na mocnosti, bude uspořádána nadřízeným velitelem těsněji, t. j. pod-

řízená jednotka dostane krátkodobé úkoly, vyznačené v prostoru blízkými postupnými cíly a směry úsilí pro každý cíl. Iniciativa podřízeného velitele bude tu značně omezena; bude se týkat jen volby pomocných směrů a cílů a zvláštních prostředků k provedení.

2. Rozbor situace.

Rozbor situace je po rozboru manévru vyššího velitele, úkolu vlastní jednotky a sousedů druhou, a to mnohem nesnadnější částí předběžné přípravy prvků k rozhodnutí, neboť její složky nejsou vždy dostatečně známy, jsou značně nestálé a musí proto být často doplněny předpoklady, jež jsou vždy osobními dojmy (představami), vyvozenými z řady událostí navzájem se prolínajících, které budou z každého z nás často dosti odlišné. Je tedy přirozené, že i závěry z rozboru jednotlivých složek situace vyvozené budou rozdílné a tím i rozhodnutí o manévru a jeho zajištění, které je na nich založeno.

V pojem situace zahrnujeme:

a) místo, sílu a složení (výzbroj), rozložení a polohu vlastních sil v celkové sestavě, jejich výkonnost, s kterou můžeme počítat k provedení daného úkolu.

Tato výkonnost vlastních prostředků bude záviset na minulé činnosti, jež určuje jejich početní, morální, tělesný a materiální stav, na době, kterou disponují k přípravě operace, na prostředí, v němž se bude jejich činnost provádět, t. j. na vlastnostech terénu, na denní době a na počasí, které budou zvětšovat nebo zmenšovat.

b) místo (vzdálenost), sílu a složení (výzbroj), rozložení a polohu nepřátelských sil k celku, jejich výkonnost se zřetelem k týmž okolnostem a předpokládaným možnostem vlastním, již může disponovat nepřítel, aby čelil provedení našeho úkolu.

Toto celkové uskupení prvků situace, odlišné od často užívané šablony, je pro rozbor a zejména zhodnocení prvků situace účelnější, neboť nerozptyluje pozornost na mnoho věcí najednou a klade každý prvek na místo, které mu pro jeho význam patří a kde může být věcně zhodnocen.

To se týká zvláště terénu, denní doby a počasí, jejichž vlastnosti mají vliv na manévr a jeho zajištění jen tehdy, když jich bylo nepřítelům využito, a jen v tom smyslu, jak překážejí nebo podporují výkonnosti sil vlastních a nepřátelských a jejich uspořádání velením.

Rozbor vlastní situace.

Účelem rozboru vlastní situace je nejprve si stanovit s největší přesností všechny prvky, které mají vliv na výkonnost sil, a tam, kde to není možné, doplnit je předpoklady.

a) Prostředky dané vyšším velitelem k dispozici budou vždy úměrné předpokládanému odporu nebo náporu nepřitele a stupni požadovaného úsilí, neboť jinak by byl daný úkol nesplnitelný. Budou to jednak prostředky organické, posilové a podpůrné, t. j. působící v náš prospěch.

Jejich technická výkonnost je vyvozena ze zkušeností a stanovena předpisy. U divise jsou podkladem pro výpočet výkonnosti jako základní taktické jednotky zbraní prapor a oddíl, u sboru a armády je to výkonnost vyšší jednotky v čelním sledu: brigády a divise.

Jde-li o útočný boj, je pro výpočet útočného pásma rozhodující výkonnost dělostřelectva pro přímou podporu; při tom máme ovšem na

mysli i palby ochranné a protibaterijní. Pro výpočet útočné výkonnosti do hloubky rozhoduje výkonnost pěchoty.

Jde-li o obranný boj, je pro výpočet obranného pásma rozhodující výkonnost pěchoty, neboť má dostatečnou umlčovací schopnost proti odkrytému útočícímu nepříteli. Dělostřelectvo je příliš slabé a zpravidla jen doplňuje a prodlužuje palebnou činnost pěchoty.

Avšak technická výkonnost jednotek, odvozená z počtu a jakosti zbraní, je velmi proměnlivá; bude proto třeba vzít v úvahu ještě jiné prvky, nechceme-li se dočkat zklamání.

Nejprve to bude početní stav (ztráty), mravní, tělesná a technická zdatnost jednotek, taktická schopnost a charakter velitelů, řídicích jejich činnost, které mohou podstatně výkonnost zvětšit anebo zmenšit. Po té stránce bude nutno často činit jen předpoklady vyvozené z dřívější činnosti bojové. Velmi často se zapomíná na střelivo, bez něhož jsou zbraně zbytečné; zbylý počet střeliva a možnost jeho rychlého doplnění bude mít rozhodující vliv na další činnost vůbec.

Pak to bude čas zbývající k přípravě operace, zejména k přípravě plánů palby. Bude vyplývat ze vzdálenosti jednotek od bojiště, z jejich stupně soustředění a vhodnosti taktického uskupení pro určený úkol. Po této stránce bude možno založit odhad na výpočtu dosti spolehlivém, nesmíme však zapomínat na nutnost obhlídek, které vždy vyžadují dlouhé doby, na dobu nutnou k vypracování rozkazů, na nesnáze jich dodání a na možnost rušení jich provedení nepřítelem.

Pak to bude situace jednotky vzhledem k sousedům. Včleněná jednotka může nasadit od počátku operace většinu nebo všechny své síly k určenému úkolu, nemusí se starat o boky, neboť za ní jsou jiné jednotky, které ji budou moci vystřídat, zachytit a které kryjí její boky. Naopak jednotka nevčleněná nebo na křídle spotřebuje určité síly k zajištění boků, a je-li více méně samostatná, musí vždy mít silné zálohy; tím se ovšem její výkonnost zmenší.

Konečně velmi značný vliv na výkonnost jednotky a tím i na volbu manévru budou mít topografické vlastnosti terénu, denní doba a počasí. Proto si vždy pečlivě vyznačíme barvami na mapě a co možná doplníme obhlídkou v terénu všechny význačné vlastnosti terénu, aby dobře vynikly, zůstaly stále v naší paměti a mohlo jich být využito k zvětšení vlastní výkonnosti a při rozdělení sil k boji.

Hlavní vlastnosti terénu, které mají vliv na činnost vojsk, jsou členitost, pokrytost, složení půdy, počet, stav a směr komunikací.

Terénní vlny, porost a umělé stavby napříč směru činnosti, skrývající pohyb jednotek, omezují jejich palbu a pozorování do hloubky. Rozdělují pásmo činnosti na řadu terénních příhrad, na jejichž rozhraní nejspíše může být nepřítel; na nich najdeme nejvýhodnější východiště k útoku nebo postavení k obraně, proto se hodí obvykle za postupné cíle v útoku nebo za postupná postavení v obraně.

Terénní vlny, porost a umělé stavby souběžné se směrem činnosti skrývají a znesnadňují pohyb jednotek, znemožňují palbu a pozorování do šířky. Rozdělují pásmo činnosti na řadu terénních příhrad, z jejichž rozhraní můžeme být napadeni palbou, překvapeni pohybem a být pozorováni. Proto je zahrnujeme do pásma činnosti jednotek, které ohrožují. Mají vliv na vytyčení hranic pásma činnosti.

Terénní příhrady více méně uzavřené do šířky a do hloubky vnucují svými terénními vlastnostmi určitý manévr a sestavu sil z něho vyplývající. Příhrady, jejichž rozloha odpovídá výkonnosti vyšších jednotek, nazýváme bojišti (divise, sboru, armády).

Účelem rozboru terénu, který provádíme nejprve do hloubky a pak do šířky, je vyhledat si a vyznačit vzhledem k danému úkolu (směru) možná a vhodná bojiště, zhodnotit si jejich význam pro splnění úkolu, jejich vhodnost k útoku nebo obraně a z podrobného studia vlastností terénu (kde nás podporuje a kde nám překáží) v každém bojišti vyvodit si pak nejdůležitější a nejvhodnější prostory pro manévr, jejich rozdělení a závislost do šířky.

Je-li terén upraven, je třeba prostudovat si ještě stupeň opevnění v různých prostorech.

Bojiště má být všeobecně voleno tak, aby vyhovovalo podle druhu činnosti (útočný nebo obranný boj) těmto podmínkám:

a) jeho rozloha do šířky má být úměrná počtu sil, jež můžeme nebo chceme rozvinout v zamýšlené činnosti, t. j. dovolovat rozvinutí co největšího počtu sil v útočném boji a vyžadovat co nejméně sil v obranném boji;

b) má to být prostor, vhodný k nejlepšímu využití palebných zbraní, t. j. pásmo terénu, skýtající směrem k nepříteli dobré podmínky pro pozorování a dovolující nejlepší využití a spolupráci zbraní (palebná základna při útoku, palebná přehrada v obraně);

c) má to být prostor vhodný pro pohyb v útoku, t. j. otevřené pole se skrytými a dobrými přístupy k cíli, bez větších překážek do hloubky a šířky, hodící se k snadnému využití, k rychlému postupu a k využití za nejmenších ztrát. Jde-li o obranu, má prostor před postavením mít co nejméně vhodných přístupů a co nejvíce překážek, zvláště proti útočným vozidlům;

d) má to být prostor vhodný k umístění zbraní a jednotek, t. j. dostatečně hluboký, skrytý před pozorováním vzdušným a pozemním, dobře chráněný v bocích a dovolující snadné jich přemístění;

e) za prostorem, v němž jsou umístěny bojové jednotky a palebné zbraně, mají být v útoku i v obraně četné, snadné a skryté cesty pro přesun záloh a zásobování.

Z á v ě r. Když jsme skončili rozbor, musíme si z něho vyvodit závěr o výkonnosti vlastních sil pro určený druh činnosti; podle ní si pak určíme pásmo, na kterém můžeme útočit anebo se bránit. Z poměru sil k šířce pásma si určíme základní ráz manévru, t. j. zda bude možné založit jej spíše na síle palby nebo pohyblivosti (překvapení); to má podstatný pak vliv na volbu cílů nebo postavení, směrů úsilí, na dobu trvání operace a na rozdělení sil.

Výkonnost vlastních sil je nejspolehlivějším podkladem k věcnému rozhodnutí. Nevěnujeme-li jí pozornost, budou naše rozhodnutí nepravdivá, ztratíme důvěru a morálku podřízených a sami budeme překvapeni událostmi. Bude nám podkladem i při rozdělení úkolů a prostředků, jež vždy musí být v náležitém souladu.

Rozbor nepřátelské situace.

Rozbor situace nepřítele, určení výkonnosti jeho sil, jeho možné činnosti a způsobu jich provedení není tak snadné, jak tomu bylo při rozboru situace vlastní, neboť situace nepřítele má vždy charakter určitého neznáma a nemění se podle nějakého pravidla. Ale přece vždy máme nějaké zprávy a jako my tak i nepřítel je omezen v své činnosti výkonností sil, dobou, která mu zbývá k provedení manévru, a vlastnostmi terénu, které ovládají jeho činnost právě tak jako vlastních jednotek.

Proto je vždy možné při pečlivém rozboru zpráv a terénu vyvodit si dosti spolehlivé předpoklady o jeho výkonnosti sil a možné činnosti, ovšem s tou podmínkou, že obětujeme přesnost jistotě, t. j., že si vyvodíme tak široké předpoklady, že v jejich mezích bude jistě činnost nepřítele zahrnuta, a zřekneme-li se pátrání po jeho úmyslech.

Rozbor nepřátelské situace a vyvození předpokladů o jeho možných manévrech je ze všech složek pro přípravu rozhodnutí nejdůležitější, neboť je to nepřítel, vzhledem k němuž se rozhodujeme pro určitý manévr, abychom ho učinili neschopným boje, a proti němuž se zajišťujeme, aby nás nemohl v jeho provedení rušit. Mají-li být naše rány účinné, musí být správné, t. j. musíme vědět, kde nepřítel je, jinak jsou naše přípravy neúčelné a dané rány mácháním do prázdna. Pak musíme vědět, čím a jak nám může nepřítel čelit, neboť jinak nemůžeme stanovit, jak ho porazíme za nejvýhodnějších podmínek pro nás.

Znalost nepřátelské situace a jeho možnosti jsou základem k určení vlastního manévru; vzhledem k nim se předem rozhodujeme, jak nepřítele porazíme, abychom splnili daný úkol; nedbáme-li jich a zakládáme svá rozhodnutí jen na terénu, budou neúčelná, šablonovitá a budou vydána překvapením se strany nepřítele.

Znalost nepřátelské situace a jeho možnosti je pak ještě podkladem pro rozhodnutí, jakým způsobem přijatý manévr proti nepříteli zajistíme, ale znalost situace nemůže být nikdy prostředkem, jak se myslí, který nás chrání proti jeho zásahům.

Když jsme si ujasnili, jaký význam má znalost situace a možnosti nepřítele pro určení manévru a jeho zajištění, musíme si vytyčit postup rozboru a způsob, jakým vyvozujeme závěry.

a) Přehled zpráv od vyšší jednotky a předpoklady jejího velitele dávají podřízenému veliteli všeobecnou orientaci o nepříteli; jsou však obvykle značně staré a předpoklady o nepříteli jsou pro určení manévru podřízeného velitele příliš široké. Ale podřízený velitel má vždy ještě podrobnější zprávy o nepříteli v svém pásmu od vlastních orgánů, které jsou více méně úplné, pravdivé a čerstvé, z nich si může vyvodit podrobnější předpoklady o výkonnosti sil nepřítele a o jeho možných manévrech.

Proto je třeba nejprve shromáždit a roztrždit získané zprávy, srovnat je podle stupně hodnověrnosti a pak ze srovnání různých zpráv vyvodit skutečnou, t. j. minulou situaci nepřítele v danou hodinu, která bude podkladem pro delší úvahy. To se děje obvykle tímto způsobem:

kde je nepřítel v n—té době; čára zajišťovacích jednotek v čele i na boku, čára, na níž jsou čela hlavních sil, směr pohybu nebo položení jeho čela se zřetelem k nám,

co je to za nepřítele: počet, složení, sestava; rozloha jeho pásma, činnosti, křídla sestavy; počet sil v čelním sledu, místa největší hustoty, hranice pásem, umístění dělostřelectva a místních záloh — síly v týlu,

co dělá dosud nepřítel: druh činnosti čelních jednotek a záloh — jsou na místě, kde, přesunují se, kam,

vlastnosti terénu v prostoru nepřítele, jeho stupeň úpravy.

Z tohoto rozboru zpráv si učiníme závěr o možném počtu, složení, celkové výkonnosti sil, o pravděpodobné činnosti a poznamenáme si, které zprávy je třeba ověřit nebo doplnit.

Avšak nelze se spokojit jen zhodnocením zpráv, neboť získané zprávy jsou vlastně již v době, kdy jsme je dostali, nepřesné a budou skoro jistě neplatné při začátku operace. Počítat s touto situací a s možnostmi nepřítele by znamenalo vydat se překvapení. Proto je nutno vyvodit z minulé situace (počet, složení, dosavadní činnost) nepřítele se zřetelem k vzdálenosti a času, terénu a počasí a z pravděpodobných zpráv, které mohl o nás získat, logické důsledky pro pravděpodobnou další činnost, t. j. manévr materiálně možný, mající přímý vliv na náš manévr, t. j. jeho počátek, směr (pásmo) a cíl (zájem) v době, kdy se náš manévr bude provádět. Při tom nutno se vmyslit do taktiky nepřítele. Vyvozené předpoklady srovnáme pak podle stupně možnosti jako pravděpodobné, možné, méně pravděpodobné. První dva pak budou podkladem pro srovnávání účinnosti a rozhodnosti možných manévru z vlastní strany.

To jest methoda možnosti, která počítá, stará se jen a předvidá, co nepřítel může dělat, a připouští několik všeobecně možných manévru, aby byla jistota, že se některý uskuteční. Počet jich bude arci vzhledem k výkonnosti sil, k času a k terénu vždy omezen na několik všeobecných případů.

Jest ovšem ještě jiná methoda: hádání úmyslů, která usiluje z příznaků odhalit, co jistě nepřítel bude dělat. Je přesvědčena jen o jednom možném předpokladu a nestará se o ostatní.

Obě metody užívají obrazivosti, ale druhá je spíše založena na citu, otvírá cestu náhodě, která je uzavřena první, neboť obrazivost je vždy brzděna rozumem, výpočtem možností.

Je vždy lepší spíše měřit (počítat), co nepřítel může dělat, neboť máme větší jistotu, že se to stane, než hádat, co zamýšlí dělat, neboť není jistoty, že to udělá.

Všeobecný závěr.

Z rozborů prvků úkolu jsme si ujasnili meze vlastní iniciativy, z rozboru prvků situace meze možnosti vlastních a nepřátelských sil a stupeň odvahy neb opatrnosti, jíž se musí vyznačovat naše činnost. Tím jsme si připravili pevný podklad pro další tvůrčí práci — rozhodnutí.

Avšak již po tomto rozboru bude zpravidla v praxi nutné učinit některá opatření bez jakýchkoliv úvah, vyplývajících přímo z rozkazu, jako: přípravný rozkaz pro pohotovost jednotky k přesunu pro shromáždění ubytovatelů, pro svolání podřízených velitelů, atd., když bude málo času;

zvláštní rozkazy pro doplnění zpráv před rozhodnutím;

zvláštní rozkazy pro zajištění;

zvláštní rozkaz pro přemístění některých jednotek nebo pro posun jednotky vpřed do určitého prostoru.

Rozhodnutí velitele.

Rozhodnutí velitele všeobecně určuje, jaký je jeho názor na situaci a jak si představuje provedení celé operace až do konečného cíle, nařízeného vyšším velitelem. Obsahuje jen základní ustanovení, v nichž se vyjadřuje spíše účel než podrobnost provedení.

I. Předpoklad o pravděpodobné síle nepřitele, o jeho místě, o době a způsobu manévru v obranném neb útočném boji, na němž je založen počáteční manévr velitele; pak všeobecněji jiné možné předpoklady o manévru nepřitele, odstupňované podle jejich pravděpodobností.

II. Manévr (úmysl) vzhledem k útoku a situaci:

1. druhy činnosti nebo spíše jejich stupeň úsilí (fáze) v prostoru a času do hloubky, jejich účel, vyznačený cílem (postavením) a jejich začátek nebo ukončení;

2. druhy činnosti nebo spíše jejich stupeň úsilí v prostoru a času do šířky, jejich účel, pásma a směry hlavního (pomocného) úsilí.

III. Sestava podle myšlenky manévru:

1. Všeobecně rozdělení sil do hloubky, podle počtu cílů a jejich důležitosti, na sled bitevní a sled záloh, pak rozdělení bitevního sledu do šířky podle směrů úsilí (pásem) do šířky — organisace velení.

2. Je-li třeba, směrnice pro přípravu počáteční operace (podmínky umístění) a pro její provedení (úkoly) bitevním sledem, zvláště co se týče vzájemné podpory; pak všeobecný způsob podpory palbou dělostřelectvem (rozvrh palby) a jinými zbraněmi.

IV. Zajištění manévru v čele a na bocích: jeho účel, druh činnosti, cíle a směry úsilí zajišťovacích jednotek, jejich všeobecná síla, velení a podpora palbou, je-li třeba; event. směrnice po skončení jejich činnosti.

V. Zprávy pro řízení manévru a zajištění: druhy zpráv, prostory (směry úsilí), v nichž mají být hledány, a doby jejich dodání (pořadí naléhavosti).

VI. Styk a spojení pro dodávání zpráv a rozborů počátečním SV. velitele a podřízených a jejich osy postupu.

VII. Zásobování a evakuace: prostor a doba umístění služeb, event. místa jejich nejdůležitějších orgánů a stupeň intensity jejich činnosti.

Tyto různé složky rozhodnutí jsou seřaděny tak, že každá z nich má přímý vliv na řešení další složky rozhodnutí, jež jest jejím důsledkem; proto musí být i osnovou pro jeho závěrečné úvahy, t. j. pro srovnávání všech dříve připravených prvků k tvoření všeobecných a postupných závěrů, majících vliv na rozhodnutí jednotlivých částí rozhodnutí, chceme-li dojít k logickému a věcnému jich rozřešení. Postupovat podle pořadí, v jakém se uvádějí prvky k rozhodnutí, je nesprávné, neboť se nesmí o vlivu jednotlivých prvků na různé složky rozhodnutí uvažovat odděleně (viz předpis), ale v jejich příčinné závislosti. Kromě toho je to postup velmi zdoluhavý a pracný, neboť všechny konečné závěry mající vliv na řešení té neb oné části rozhodnutí zůstávají po celou dobu

úvahy nerozřešeny, takže nemohou být východištěm pro řešení další části rozhodnutí, závislé na předcházející.

Při rozhodování o možných řešeních musíme vždy přihlížet nejprve k tomu, jak přijaté řešení vyhovuje splnění určeného účelu nebo jaký má účinek na jeho dosažení, a pak teprve, jak vyhovuje snadností provedení, jímž se přizpůsobí, jen pokud to zřetel na dosažení účelu dovoluje.

(Přístě dále.)

Kapitán pěch. Alois Jirauch :

Česko-německé válčiště za posledních dvou století.

I.

Kdo by si při studiu válečných dějin, přirovnávaje k sobě různá polní tažení za různých dob na témže bojišti, již nebyl povšiml, že válka nekráčela Evropou nazdařbůh, nýbrž vyhledávala jen určité krajiny a v nich zase jen určité cesty.

Ať sledujeme válku s Ruskem roku 1806/07 nebo studujeme první operace ve Východním Prusku roku 1914, v obou případech rozvíráme jen mapu Východních Prus a přilehlých krajin. Rovněž při studiu válek mezi Pruskem a Rakouskem, vedených v posledních dvou stoletích, stačí nám jediná mapa, obsahující zhruba území mezi Odrou, Vltavou a Labem.

Toto poznání nás vede k závěru, že na tyto skupiny válek měl vliv nějaký stálý prvek, zachovávající si svou působivost po věky a přes pokroky válečné techniky.

Tímto stálým prvkem byly zeměpisné poměry a nic nedokazuje náročněji a přesvědčivěji schopnost krajiny nutit válku do určitých směrů jako pevnosti, které vznikaly a byly zakládány právě jen tam, kudy podle nabytých zkušeností válka vždycky kráčela.

Tento vzájemný vztah mezi válkou a krajinou je, jak se zdá, tak hluboký a pevný, že jej nelze porušit, aniž to nemá v zápětí zlé následky. Všechny války na příklad, které Rakousko vedlo na Balkáně proti Turkům, byly vedeny — pokud šlo o Srbsko — podél údolí srbské Moravy. Jen generál Potiorek, velící roku 1914 rakouským vojskům proti Srbsku, uchýlil se na tomto bojišti od staré vyšlapané cesty, zahájil polní tažení útokem do severozápadního cípu této země a — nehlédě k jiným příčinám — skončil porážkou. Po roce naproti tomu se zdařila operace, podniknutá do Srbska starou branou Balkánu.

Ale na vedení války nepůsobí jen podmínky zeměpisné; velmi pronikavě se v něm uplatňují i otázky politické.

V každé válce, ať byla zahájena z příčin jakýchkoliv, vždy se jeden z protivníků snažil, aby trvala co nejkratší dobu, a proto vyhledával rozhodnutí po nejkratší cestě. To pak bývalo příčinou, proč se válka pohybovala zpravidla směrem, spojujícím politické těžiště odpůrců, a vysvětluje nám též, proč osou války mezi Rakouskem a Pruskem byla všeobecně linie Berlín—Víděň.

Z toho však plyne i závěr, že by si válka byla hledala a i našla jiné cesty, kdyby se politické těžiště Pruska bylo posunulo jinam, na příklad více k západu ztrátou území na východě.